

VECMAMIŅA.

Vecmamiņa runāja maz un nemilēja arī klausīties garas runas, sevišķi, ja tas notika darba dēļ. Tad viņa varēja īstā pateikt: "Runāšana neka nepalīdz, darīšana palīdz," un kāmer meitas vēl strīdējās, kurai jāiet uz avotu pēc ūdens, viņa jau bij paņēmusi nēšus un sīkiem soliņiem notecēja lejā, kā irbite. Bet uzkāpt kalnā bij grūti, pār slieģeni, pilniem nēšiem, vēl grūtāki. Tad viņa dažreiz tā smagi nopūtas: "Ak tu, spēks, spēks, kur tu esi palicis, kur ne?" Bet tā arī bij visa viņas nopūta un vaidēšana.

Arī Annele daudz domāja par to spēku, kas vecmamiņai nozūdis. Un tā kā viņai, kā dažkārt arī šoreiz domas pasprukaskāji skāji ar: "spēks, spēks, kur tu esi palicis?" vecā Apus to izdzirda un tadēļ arī atbildēja:

"Ja, kur tad nu palika tas spēks? Tepat jau viņš izgāja ar to lielo kalnu gašanu."

"Kur t' bij tie kalni?" brīnējās Annele.

"Tepat jau tais Iļenos bij."

"Vai lieli kalni bij? Vēl lielāki kā tagad?"

"Nu ko tad tu domā?"

"Un kur t viņi palika?"

"Arē, tur jau arī viens iet," Apus rādīja paceltu bozi.

Bet kas tur gāja, bij Anneles tēvs. Viņa nesaprata. Bet Apus stāstīja tālāk.

"Un tādu, kā tas tavs tēvs, viņai bij seši. Un divi meitas. Un vēl paris adakš zemes. Un tad lopī un lauki verstēm skrejamie. Un rijās kulšana un miega negulēšana. Un tad tie ļaudis, kas nāk no lauka: čigāni, žīdi, nabagi un vēl no malu malām tie palīdzības meklētāji. Kas nāk savās slimības un

RVLM
33670 *Brig R 2/17*

likstis, vai tas viss bij veicams bez kalnu gāšanas? Es saku: viens ķeniņš savā pili arī nebātu varējis vairāk padarīt, nekā viņa šai saulē ir darījuse. Pieci reiz ap pasauli apgājuse būtu, ja kāds tas soļus izmēritu.*

Nu Annele saprata, kas tie tādi par kalniem, kas vecmāmiņai bijuši gāzami. Vecmāmiņa stāv uz divu laikmetu sliegšņa un glēbā viņu atdālgas. Ko viņa dara, ko saka, viss iznāk citādi, nekā citiem ļaudim. Un ko viņa dara, ko saka, tiek kari uztvērts, no tās mazās pakaļtecētājas un visu sevišķu smalki novērotājas, kāda ir vecmāmiņas mazā dēlmeita Annele.

No ~~Kjani~~ Iļenu sliegšņa izzaroja daudzi celiņi kā stari no savas saknes. Bet tie, kuru nostaiģeātais soļu garums, ja viņus kāds būtu skaitījis vecmāmiņas māža, varētu apmērot pieckārt pasauli, kā Apus teica, bij sevišķi trīs. Viens uz avotu lejā. Kādu garu gadu virkni vecmāmiņa še bij staigājuse, ar nēšiem pret kalnu, kad vasaram, pa darba laiku, bij jāapkopj vienai liela bērnu un ļaužu saime un lopi. Daudzas nēšu nesējas bij nakušas un gājušas, viņa palikusi arvienu tā pate, visu apkopēja, par visiem gādātāja un domātāja. Otris celiņš gāja tieši par lauku mežā iekša un tad stāvu kalnā, uz baznīcas ceļu. Baznīca bij vienīga tālā vieta, kurp gāja vecmāmiņa. Tā hi bij viņas ciems, pilsēta, satikšanās vieta ar tālākiem radim un pazīstāmiem. Lai cik noguruse un neverīga tā jau bij, baznīcā vajadzēja iet kajām, pieņemt un kausēt svētdienā zirgu, bij itkā grēka darbs. Tas nebij nekad darīts, kamēr tā bij bijusi jauna un vecuma tā turējās stingri pie reiz bijuša un negribēja bojāt teicamās parašas.

Trešais, Anneles laikā jau aizaugušais celiņš gāja uz slieteni. Ta vietu vēl tik apzīmēja divi pāri palikuši akmeņi. Apkārt auga tēvoča Anša stādītas ābelītes, jo še viņš bij ierīkojis jaunu darza vietu. Slietenis bij bijuse mālu apmesta žagaru būda, kas vecmāmiņas jaunajā saimniecē māžā, kad nodegušās istabas vietā muiža dzīvojamai telpai uzmeta tādu pat mā-

RVLM
35670 *Big* $\frac{R2}{17}$

lu būdu, bet bez pavārda, bij ierikota ar skursteni un dzelzs kašiem kā ugunskura un ēdienu vārama vieta. Uz šo cauro būdu bij tecējušas jaunas xxx saimnieces gaitas vairāk kā desmit gadu, ziemu un vasaru.

Ziemas rītos, ar gaišiem celdamās, pirmā jau gāja šurp, ar bažām domāda-
ma, vai tik vēji un sals nebūs atraduši un izdzēsuši rūpīgi apraustās un
dziļi pavārda pelnos glabatās dzirkstis. Slikti bij, ja jāsak kurt uguns ar
šķiltavu ^{un} ~~ne~~ krama palīdzību, jo sērskociņus tais laikos pazinūšā vēl maz. Bet
ja kāds labais gars bij pasargājis dzirkstes un tas, siltas dvasas atdzi-
vinātas, sprēgādama uzliesmoja sausa skala galā, vai brūnos paegļu zaros
un gaisma kā slaucīt noslaucīja ķemīgās ēnas no melnajam būdas sienām, tad
tas bij priecīgs ievads vosai nākošai darba un rūpju dienai.

Aizslēgt klētis, apskatīties, vai pārdināti supi, apraust dzirkstes pa-
vārdā ir arī vēl tagad vecmāmiņas pēdējie dienas darbi. Sevišķi uguni apra-
raust viņa neuttic nevienam citam. Kad nodauzītas no gailējošam oglēm un
galīgi apdzīstas vēl kurējošās pagāles, tas saliek vienvietu, kvēlojošās
ogles un dzirkstes ierušina dziļi pelnos, aprauš ap tam papriekš silto, tu-
vējo pelnu kārtu, tad tālāko un pēdīgi pavisam auksto. Kad kaudzīte sarau-
ta piramīdes veidīgi un viņas virspusē nav vairs redzamas nevienas dzirke-
tes, vecmāma viņai pārmet krustu, pie tam kaut ko klusi skaitidama. Tas va-
rētu būt: Dievs Tēvs, Dievs Dēls, Dievs svētais gars! Tas varētu būt: Uztu-
ri, saudzi, glaba, neļauj izdzist pavārda svētajai dzirkstij.

Kaut gan vecmāmiņa ^{pate} izbrauca no mājas jo reti, dažādu ciemiņu līšnos ne-
bij trakums. Īsti par ciemiņiem daudzus no tiem gan nevarēja saukt. Viņi
atbrauca vai atnāca tik vienreiz un pēc tam vairs netika redzēti. Tie nāca
pie vecmāmiņas pēc palīdzības visādās lopu vai arī savas likstas un slimī-
bās. Daudz brauca arī žīdeņu ar bērniem nē žāgares vai vēl tālāku. Bērni
izskatījās izdēdējuši, lielam, ēmotam galvām un teica, ka vecmāmiņa tādas

RVLM
33670 *Brig* $\frac{R2}{77}$

galvas varot padarīt atkal mazas un veselās. Par vienu židoni stāstīja tā: Vecmāma žīdenes bērnam, tāpat kā arī citiem maziem slimniekiem, izglaudījuse un izmeklējuse visus loceklišus, tad to nosvēruse, pēc tam iedevuse bērna mātēi sāļu pudeli un sakņu vistokli, piesacīdama, ka tie lietojami un ka bērns kopjams un ikdienas sakņu novārijumā mazgājams. Bet žīdene, vai nu citus padomus aizmirsuse, vai arī neviņojuse bērnu kopt, vai arī domājuse, ka pār visām lietām svarīgāka ir svēršana, tad nu ar svēruse un svēruse savu bērnu ar bezmēru rītā un vakarā, bet bērns dilis un dilis. Pēc tad atbraukuse raudādama: "Tā bezmēre nepalīdz un nepalīdz!" To žīdenes izteicienu Iļenos daudzinaja, kad kāds gaidīja iznākumu no kādas aplami saprastas padarišanas.

Tadu palīdzības meklētāju pieņemšana un klusā ar viņiem izrunāšanās, pie kam arvien vecmāmiņa jautāja un slimnieks, vai arī viņa sūtnis, atbildēja, pa laikiem notika ap dienviņa laiku. Kas bij agrāk atbraucis un nebij tik parāk steidzīgs, tam vajadzēja gaidīt līdz dienviņam, kad mājā bij miers un vecmāmiņa pate vaļīgāka. Bet arī tad viņa uz vietas nevarēja rīnīt. Kad bij, uz slimnieka līdz došamā, noslēpumainā papīra - pa lielākai daļai pelēka vai zila cukurpapīra - arvien klusi noslēpumainās vārdus čukstot, ar kritu no vienas vietas savilkti rīņi, ar krustu vidū, viņa gāja ar to savas gaitas uz klēti vai pagrabu, noslēpumaino čukstēšanu savas noliktas reizes turpinot un viegli, ar labas rokas pirkstu galiem par krustoto papīri braukājot. Tad pat Citrons, viņai ceļā pagadoties, nolīda klusi saņis, it kā neuzdrošinēdamies apkārt luncinaties. Un tikai pazagšus noskatīties, nekā nejaucat, tas vienīgi bij arī Anneles tiesības.

Uz istabas augšienes, pie spārēm karājas daudzu kaltētu ziedu un sakņu vikšņi, kuŗu dziedinošie spēki bij zināmi tikai vecmāmiņai. Dažus tādus ziedus vajadzēja lasīt ar saules iektu, citus dienviņa stundā, citus vēlā vaka-

ra. Bij saknes, kuras raktas pavasarī, citas - rudenī; vienas kaltēja tikai lēnā pavēnī, otras saulē, trešās krāsni, atrā un liela siltumā.

Lieli tiesu dziedinošo augu savāca vecmāmiņa pāte, sevišķi tad, kas auga turpat pazīstama apkārtnē un kuru atrašanās vietu viņa jau pazina gadu no gada, bet daudzas viņai arī pienesa tālu nācējas sievietas, pret miltu vai putrainu kulīti iemainīdamas. Arī kāda veca čigāne šād tad atnāca ar kādu retu, neredzētu augu, ar visu sakni izceltu kādā mēža biezoknī. Vecmāmiņa to rūpīgi apskatīja: bērzdama saknes, nogāršodama lapu sulu, izšķirstīdama ziedus, un kad bij ar nesumu apmierināta, čigāne par maksu nevarēja sūdzāties.

Iekam vēl nebij sākušies lieli vasaras darbi, Iļenos bij "pērves" dienas. Tad bij visas sētas noklātas ziedainiem dzijas gabaliem. Vecmāmiņai bij podu podi ar visādu krāsu ziedu, mizu un sakņu novārijumiem un raudzēm. Skaisto indigo zilumu vecmāmiņa prata tā izkrāsot, kā neviena cita saimniece. Krāsošanas mākslu tā vēl lielākā mērā pirkopuse jaunās dienās. Stastīja tā: reiz tēva tēvs bij aizmirsis pārvēst no pilsētas krāsošanai vajadzīgo sprenckritu, vai citu kādu mākslīgu piedevu, ko vajadzēja pielikt, lai krāsas nokožas spilgtākas un pastāv izturīgākas. Vecmāmiņa to tam pārmētuse, taisni tāda brīdī, kad tēva tēvs, dienvidā, pārnācis no lauka, sēdējis un avis kājas. Pārmētums viņam tā grauzis, ka tūlit uzlēcis stāvu, vienu kāju vēl apautu, otru basu, ielēcis sētsvidā vēl neizjūgtoā ~~krāsas~~ mēslu ratos, aizskrējis uz pilsētu un kamēr ļaudis cēlušies no dienduses, jau bijis ar vajadzīgo iepirkumu atpakaļ. Pēc tam devis padomu visiem vīriem: ja sievam uznākot pērvēšanas indeve, tad lai nerādieties ~~krāsas~~ labāk tām acis.

Lāgiem Anneles gulvietiņa ir vecmāmiņas kambarīti. Un kad viņa kādreiz naktī atmožas, viņa redz maza lodziņa krēslā: vecmāmiņa sēd un viegli dzingstēdamas, kā niecīgi rakšīšu zvārguliši, skan lielas adamas adatas. Vecmāmiņa āda pelēku zeķi, kā pati nakts krēsla. Bet lūpas viņai čukst. Viņa kaut ko

skaita. Kā apakš zemes burbuļojošs strauts rit vārdu ritumiskās rindas. Tad viņa savij adamo, saliek rokas un skaitišana nu top vēl dziļāka, sirsnīgāka, gaužāka, itkā viņai priekšā stāvētu vistuvākais draugs, ar kuru tā sarunātos nakts tumsā par tādu lietu, ko nedrīkst dzirdēt cilvēki un pasaule.

Bieži, skaidras naktis vecmāmiņa uzceļas, pieiet pie loga un ilgi lūkojas zvaigznēs. Viņas soļi ir tik klusi, kā vēsma. Annelei tad liekas, ka vecmāma būtu aizgājuse tālu, tālā un ka nedrīkstētu viņu tad pasaukt, jo viņa nav viena. Kas tie tādi, kas ap vecmāmiņu, Annele nezina. Bet labi gari viņi ir. Ilgu laudis var dūcēt mierā.

- o o o -